

Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik *

(*26/12/2003 tarih ve 25328 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır)

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı, çalışanların asbest tozuna maruziyetlerinin önlenmesi ve bu maruziyetten doğacak sağlık risklerinden korunması, sınır değerlerin ve diğer özel önlemlerin belirlenmesidir.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu kapsamına giren, asbest veya asbestli malzeme ile yapılan çalışmalarda, asbest tozuna maruziyetin olabileceği tüm işlerde ve işyerlerinde uygulanır.

Bu Yönetmelikte belirtilen daha sıkı ve özel önlemler saklı kalmak kaydı ile, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği hükümleri de uygulanır.

Dayanak

Madde 3 — Bu Yönetmelik 4857 sayılı İş Kanununun 78 inci maddesine göre düzenlenmiştir.

Tanımlar

Madde 4 — Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Bakanlık : Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını,
- b) Asbest :

- Aktinolit Asbest, CAS No 77536-66-4,
- Grünerit Asbest (amosit) CAS No 12172-73-5,
- Antofilit Asbest, CAS No 77536-67-5,
- Krizotil, CAS No 12001-29-5,
- Krosidolit, CAS No 12001-28-4,
- Tremolit Asbest, CAS No 77536-68-6.

lifli silikatları ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Risk Değerlendirmesi

Madde 5 — İşveren, asbest tozuna maruziyet riski bulunan çalışmalarda, asbestin türü ve fiziksel özellikleri ile çalışanların maruziyet derecesini dikkate alarak risk değerlendirmesi yapmakla yükümlüdür. İşyerinde yapılan risk değerlendirmesi sonucunda;

a) İşçilerin maruziyetinin düşük seviyede ve nadir olması ve risk değerlendirmesinde çalışılan ortam havasındaki asbest miktarının belirlenmiş sınır değerinin altında olduğunun ortaya çıkması halinde, bu Yönetmeliğin 6 ncı, 19 uncu ve 20 nci madde hükümleri, aşağıda belirtilen işlerde uygulanmayabilir;

- 1) Sadece, kolay kırılmayan malzeme ile çalışılan, geçici ve kısa süreli tamir ve bakım işlerinde,
- 2) Asbest liflerinin sıkı şekilde bağlı olduğu malzemenin bozulmadan ve parçalanmadan uzaklaştırılması işlerinde,
- 3) İyi durumdaki asbestli malzemenin paketlenmesi işlerinde,
- 4) Ortam havasının izlenmesi ve kontrolü işleri ile malzemelerde asbest bulunup bulunmadığının tespiti için örnek alınması işlerinde.

b) Risk değerlendirmesi yapılırken işçiler veya temsilcilerinin görüşleri alınacaktır. Gerek görüldüğünde ve kullanılan asbestli malzemenin değişmesi halinde risk değerlendirmesi yeniden yapılacaktır.

Bildirim

Madde 6 — İşveren, bu Yönetmelik kapsamına giren işyerini çalışmaya başlamadan önce Bakanlığa bildirmekle yükümlüdür.

a) Bildirimde aşağıdaki hususlar yer alacaktır:

- 1) İşyerinin adresi,
- 2) Kullanılan veya işlenen asbestin türü ve miktarı,
- 3) Yapılan işler ve kullanılan prosesler,
- 4) Çalışan işçi sayısı,
- 5) İşe başlama tarihi ve işin süresi,
- 6) Çalışanların maruziyetini önlemek için alınan tedbirler.

b) İşçiler ve/veya temsilcileri, Bakanlığa yapılan bildirimle ilgili belgeleri görme hakkına sahiptir.

c) Çalışma şartlarındaki asbest tozuna maruziyeti önemli ölçüde artıracak her değişiklikte işveren yeniden bildirimde bulunmak zorundadır.

Kullanım Yasağı

Madde 7 — Asbestin püskürtülerek (sprey) kullanılması ve asbest içeren, yoğunluğu 1 gr/cm³'den az olan, yalıtım veya ses yalıtımı malzemesi ile çalışılması yasaktır.

Asbestin kullanılması ve pazarlanması ile ilgili yürürlükteki diğer mevzuata aykırı olmamak şartıyla; asbestin çıkarılması, asbest ürünlerinin veya asbest ilave edilmiş ürünlerin üretimi ve işlenmesi sırasında işçilerin asbest liflerine maruz kalabileceği işler yasaktır.

Ancak, asbest içeren malzemenin yıkımı, sökümü ve ayırma gibi işlemlerden kaynaklanan asbestli ürünlerin atılması için yapılan işler hariçtir.

Limit Değerlerin Aşılmasının Önlenmesi

Madde 8 — Asbest ve asbestli malzemelerle yapılan çalışmalarda, işçilerin bu malzemelerden çıkan toza maruziyetini en aza indirmek ve her durumda asbestin ortam havasındaki miktarının bu Yönetmeliğin 10 uncu maddesinde belirtilen limit değeri aşmaması için özellikle aşağıda belirtilen önlemler alınacaktır:

a) Asbest ve asbestli malzemelerle yapılan çalışmalar mümkün olan en az sayıda işçi ile yapılacaktır.

b) Çalışma sistemi asbest tozu çıkarmayacak şekilde, bu mümkün değilse çıkan tozun ortama yayılması önlenecek şekilde tasarlanacaktır.

c) Asbest içeren çalışmaların yapıldığı yerler ve ekipman, temizlik ve bakım işlerinin düzenli ve etkili şekilde yapılmasına elverişli olacaktır.

d) Asbest veya toz çıkaran asbestli malzemeler, sızdırmaz uygun paketler içerisinde taşınacak ve diğer malzemelerden ayrı olarak depolanacaktır.

e) Asbest içeren atıklar derhal toplanarak içinde asbest olduğunu gösterecek şekilde etiketlenmiş ve sızdırmaz paketler içinde en kısa zamanda işyerinden uzaklaştırılacak ve ilgili mevzuata uygun şekilde yok edilecektir.

Bu hüküm maden işlerinde uygulanmaz.

Asbest Ölçümleri

Madde 9 — Asbest ölçme ve numune alma işlemleri aşağıda belirtildiği şekilde yapılacaktır:

a) Başlangıçta yapılan risk değerlendirmesi sonuçlarını dikkate alarak ve bu Yönetmeliğin 10 uncu maddesinde belirtilen limit değere uygunluğu sağlamak için düzenli olarak çalışma ortamında asbest lifi ölçülecektir.

b) Ölçüm için numune alınması, işçilerin asbest veya asbestli malzemeden kaynaklanan toza kişisel maruziyetlerini gösterecek şekilde olacaktır.

c) Numune alınırken işçilerin veya temsilcilerinin görüşleri alınacaktır.

d) Numuneler bu konuda eğitilmiş kişiler tarafından alınacaktır. Alınan numunelerin analizi, (f) bendinde belirtildiği şekilde, lif saymak için uygun araç gereçle donatılmış laboratuvarlarda yapılacaktır.

e) Numune alma süresi, ölçüm veya zaman ağırlıklı hesaplama ile 8 saatlik çalışma süresinde (bir vardiya) işçinin maruziyetini belirleyecek şekilde olacaktır.

f) Lif sayımı, faz-kontrast mikroskopu (PCM) kullanılarak Dünya Sağlık Teşkilatı'nın 1997 tarihinde tavsiye ettiği metotla veya eşdeğer sonuçları veren başka bir metotla yapılacaktır.

Havadaki asbestin ölçülmesinde, uzunluğu 5 mikrondan daha büyük, eni 3 mikrondan daha küçük ve boyu eninin 3 katından büyük olan lifler hesaba katılacaktır.

Sınır Değer

Madde 10 — İşveren, işçilerin maruz kaldığı havadaki asbest konsantrasyonunun, sekiz saatlik zaman ağırlıklı ortalama (TWA) değerinin 0,1 lif/cm³'ü geçmemesini sağlayacaktır.

Sınır Değerin Aşılması

Madde 11 — Bu Yönetmeliğin 10 uncu maddesinde verilen sınır değerinin aşılması halinde;

a) Sınır değerinin aşılmasının nedenleri tespit edilerek asbest konsantrasyonunun bu değerinin altına inmesi için gerekli önlemler derhal alınacaktır. İşçilerin korunması için uygun önlemler alınmaya kadar etkilenmiş alanda çalışma yapılmayacaktır.

b) Alınan önlemlerin yeterli olup olmadığını belirlemek için ortam havasında yeniden asbest konsantrasyonu ölçümü yapılacaktır.

c) Maruziyetin diğer önlemlerle azaltılmasının mümkün olmadığı ve ancak solunum sistemi koruyucusu kullanılarak sınır değere uyumun mümkün olduğu hallerde, işçilerin koruyucu ile çalışmalarını süreklilik arz etmeyecek ve her bir işçinin çalışacağı azami süre önceden belirlenecek ve bu süre kesinlikle aşılmayacaktır. Koruyucu kullanılarak yapılan çalışma süresince, fiziki şartlar ve iklim şartları dikkate alınarak ve işçilerin veya temsilcilerinin görüşleri de alınarak uygun dinlenme araları verilecektir.

Yıkım ve Tamir-Bakım İşleri

Madde 12 — İşveren yıkım veya tamir bakım işlerine başlamadan önce, asbest içerebilecek malzemeleri belirlemek için bina veya tesis sahibinden de bilgi alarak gerekeni yapacaktır. Herhangi bir yapı veya malzemede asbest bulunduğu şüphesi varsa bu Yönetmelik hükümleri uygulanacaktır.

Söküm ve Yıkım İşleri

Madde 13 — Teknik önlemler alınmasına rağmen, havadaki asbest konsantrasyonunun bu Yönetmeliğin 10 uncu maddesinde belirtilen sınır değeri aşabileceği yıkım, söküm, uzaklaştırma, tamir ve bakım gibi belirli işlerde; işçilerin korunması için işveren, özellikle aşağıda belirtilen önlemleri alacaktır:

- a) Uygun solunum sistemi koruyucusu ve diğer kişisel koruyucu ekipman ile bunları kullanacak işçiler belirlenecektir.
- b) Sınır değerini aşılması ihtimali olan yerlere uyarı levhası konulacaktır.
- c) Asbest veya asbestli malzemeden çıkan tozun tesis veya çalışma alanı dışına yayılması önlenecektir.

Yukarıda belirtilen işlere başlamadan önce, alınacak tedbirler hususunda işçilerin veya temsilcilerinin görüşleri alınacaktır.

İş Planı

Madde 14 — Asbest ve/veya asbestli malzeme içeren binalar, yapılar, atölyeler, fabrikalar ve diğer tesisler veya gemilerdeki söküm ve yıkım işlerine başlamadan önce bir iş planı yapılacaktır.

a) İş planında, işçilerin sağlık ve güvenliğini korumak için işyerinde alınacak önlemler belirtilecektir. Bu planda özellikle;

- 1) Asbest veya asbestli malzemenin uzaklaştırılması işlemleri, bu malzemelerin yerinde kalmasından daha büyük bir risk oluşturmuyorsa, yıkıma başlamadan önce asbest veya asbestli malzemelerin bina ve tesislerden uzaklaştırılması,
- 2) Gereken durumlarda, bu Yönetmeliğin 13 üncü maddenin (a) bendinde belirtilen kişisel koruyucunun sağlanması,
- 3) Asbestin yıkım veya uzaklaştırılması işleri tamamlandığında, işyerinde asbeste maruziyet riski kalmadığını belirten bir belge düzenlenmesi,

hususları yer alacaktır.

b) İşe başlamadan önce yukarıda belirtilen iş planı Bakanlığa verilecektir.

Eğitim

Madde 15 — İşveren, asbest içeren tozlara maruz kalan veya kalma ihtimali bulunan bütün işçilere uygun ve yeterli eğitimi sağlamak zorundadır. Bu eğitim;

- a) Belirli aralıklarla tekrarlanacak ve işçilere maddi bir yük getirmeyecektir.
- b) İşçilerin kolayca anlayabileceği şekilde yapılacak, korunma ve güvenlik yönünden özellikle aşağıdaki hususlarda işçilerin gerekli bilgi ve beceriyi kazanmalarını sağlayacaktır;
 - 1) Asbestin özellikleri ve sigara içmenin olumsuz etkilemesi de dahil asbestin sağlığa etkileri,
 - 2) Asbest içermesi muhtemel malzeme ve ürünlerin türleri,
 - 3) Asbeste maruz kalınabilecek işlemler ve bu maruziyeti en aza indirmek için alınacak koruyucu tedbirlerin önemi,
 - 4) Güvenli çalışma şekli ve yöntemi ile koruyucu ekipman,
 - 5) Uygun solunum sistemi koruyucusu seçimi, bunların koruma şekli ve koruma derecesi ve uygun şekilde kullanılması,
 - 6) Acil durum işlemleri,
 - 7) Dekontaminasyon işlemleri,
 - 8) Atıkların uzaklaştırılması ve
 - 9) Gerekli tıbbi muayeneler.

Söküm İşinin Uzmanlarca Yapılması

Madde 16 — Asbestin sökümü veya uzaklaştırılması işi, bu konuda yeterli bilgi ve deneyime sahip uzman kişi veya kuruluşlarca yapılacaktır.

Genel Önlemler

Madde 17 — Asbest veya asbestli malzemeyle yapılan çalışmalarda aşağıdaki önlemler alınacaktır:

- a) Asbestle çalışılan yerler;
 - 1) Açıkça işaretlenecek ve uyarı levhaları konulacaktır.
 - 2) Bu yerlere, görevli olanlar dışındaki işçilerin girmesi önlenecektir.
 - 3) Sigara içilmesi yasak olan alanlar belirlenecektir.
- b) Yeme içme için ayrılan yerlerde asbest tozu ile kirlenme riski bulunmayacaktır.
- c) Asbestle çalışılan işyerlerinde;
 - 1) İşçilere uygun koruyucu iş elbiseleri verilecektir.
 - 2) Koruyucu elbiseler işyeri dışına çıkarılmayacaktır. Elbiseler işyerinde veya bu tür temizlik işlerinin yapıldığı yerlerde temizlenecek, ancak elbiseler işyerinden kapalı kaplar içerisinde çıkarılacaktır.
 - 3) Koruyucu elbiseler ile işçilerin kendilerine ait elbiseler ayrı ayrı yerlerde muhafaza edilecektir.
 - 4) İşçilere uygun el ve yüz yıkama yerleri, tozlu işlerde duş sağlanacaktır.
 - 5) Kullanılan koruyucu malzemeler, özel olarak belirlenmiş yerlerde saklanacak, her kullanımdan sonra kontrol edilip temizlenerek, tamir ve bakımı yapılacaktır.

Yukarıda belirtilen önlemler işçilere herhangi bir mali yük getirmeyecektir.

İşçilerin veya Temsilcilerin Bilgilendirilmesi

Madde 18 — Asbest veya asbestli malzemeyle yapılan çalışmalarda;

- a) İşçilere ve temsilcilerine aşağıdaki konularda yeterli bilgi verilecektir:
 - 1) Asbest veya asbestli malzemeden yayılan tozdan doğacak sağlık riskleri,
 - 2) Yönetmelikte belirtilen limit değerler ve ortam havasında sürekli yapılması gerekli ölçümler,

- 3) Sigara içilmemesi de dahil uyulması gereken hijyen şartları,
 - 4) Koruyucu ekipman ve giyim eşyası kullanımına yönelik önlemler,
 - 5) Asbeste maruziyeti en aza indirecek özel önlemler.
- b) Yukarıda (a) bendinde yer alan önlemlere ek olarak;

1) İşçi ve/veya temsilcilerine, ortam havasındaki asbest konsantrasyonu ölçüm sonuçları hakkında bilgi verilecek ve bu sonuçlarla ilgili gerekli açıklamalar yapılacaktır.

2) Bu Yönetmeliğin 10 uncu maddesinde belirtilen sınır değerin aşıldığı hallerde, işçiler ve temsilcileri bu durumdan derhal haberdar edilecek, nedenleri bildirilecek, alınacak önlemler hakkında görüş alışverişinde bulunulacaktır. Acil bir durumda alınan önlemler bildirilecektir.

Sağlık Gözetimi

Madde 19 — İşçiler aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurularak sağlık gözetimine tabi tutulacaktır:

- a) Asbestle çalışacak her işçinin çalışmaya başlamadan önce genel sağlık durumu değerlendirilecek ve Yönetmelik Ek'inde belirtildiği şekilde, özellikle göğüs muayeneleri ile diğer tetkik ve kontrolleri yapılacaktır. İşçilerin sağlık durumlarının değerlendirmesi en az 3 yılda bir tekrarlanacak ve her işçi için sağlık kaydı tutulacaktır.
- b) Sağlık gözetiminden sorumlu hekim; muayene ve tetkiklerin sonucuna göre, işçinin asbeste maruz kalacağı işlerde çalıştırılmaması da dahil, her türlü koruyucu ve önleyici önlemleri belirleyecek ve önerilerde bulunacaktır.
- c) İşçilere maruziyetin sona ermesinden sonra da yapılması gereken sağlık değerlendirmeleri ile ilgili bilgi verilecektir. Hekim, maruziyetin bitmesinden sonra sağlık gözetiminin devam etmesi gereken süreyi belirleyebilir.
- d) İşçi veya işveren sağlık muayene ve tetkiklerinin yeniden yapılmasını isteme hakkına sahiptir.

Kayıt Tutulması

Madde 20 — Asbestle çalışılan işyerlerinde işverenler aşağıda belirtilen kayıtları tutmak ve bunları saklamakla yükümlüdürler:

- a) İşveren, asbest veya asbestli malzeme ile çalışanların yaptıkları işleri, çalışma süresini ve maruziyet miktarını belirten kayıtları tutacaktır. Doktor veya sağlık konusunda yetkili kişiler bu kayıtları inceleyebilirler. İşçiler kendilerine ait kayıtların bir örneğini alabilirler. İşçiler ve/veya temsilcileri de kayıtlar hakkında isimsiz genel bilgileri alabilirler.
- b) Yukarıda (a) bendinde belirtilen kayıtlar ile bu Yönetmeliğin 19 uncu maddesinin (a) bendinde belirtilen kayıtlar, maruziyetin sona ermesinden sonra en az 40 yıl süreyle saklanacaktır.
- c) İşyerinde faaliyetin sona ermesi halinde işveren (b) bendinde belirtilen kayıtları Bakanlığa vermek zorundadır.

Asbestosis ve Mezotelyoma Kayıtları

Madde 21 — Sosyal Sigortalar Kurumunca tespit edilen veya bu Kuruma bildirilen asbestosis ve mezotelyoma vakaları ile ilgili kayıtlar Kurum tarafından tutulur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Son Hükümler

İlgili Avrupa Birliği Mevzuatı

Madde 22 — Bu Yönetmelik 19/9/1983 tarihli ve 83/477/EEC sayılı ve 25/6/1991 tarihli ve 91/382/EEC sayılı Avrupa Konseyi Direktifleri ile 27/3/2003 tarihli ve 2003/18/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Uygulama Esasları

Madde 23 — Bakanlık bu Yönetmelikle ilgili uygulama esaslarını düzenlemek amacıyla yönergeler çıkarabilir.

Yürürlük

Madde 24 — (Değişik-27/2/2004-25376 R.G.) Bu Yönetmelik 15/4/2006 yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 25 — Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

EK – I

Bu Yönetmeliğin 19 uncu maddesinde belirtilen sağlık muayene ve kontrolleri ile ilgili hususlar:

1. Mevcut bilgilere göre serbest asbest liflerine maruziyet aşağıdaki hastalıklara sebep olabilir:
 - asbestosis
 - mezotelyoma
 - akciğer kanseri (bronchial carcinoma)
 - mide-bağırsak kanseri (gastro-intestinal carcinoma)
2. Doktor ve/veya diğer görevli sağlık personeli asbeste maruz kalan işçilerin her birinin maruziyet durumunu ve çalışma şartlarını yakından bilmelidir.
3. İşçilerin sağlık muayeneleri iş hekimliğinin prensip ve uygulamalarına uygun şekilde yapılacak ve en az aşağıdaki hususları içerecektir:

- işçinin mesleki ve tıbbi özgeçmişi ile ilgili kayıtların tutulması,
- her işçi ile görüşme yapılması,
- genel klinik muayenesi, özellikle göğüs muayenesi,
- solunum fonksiyon testi. (solunan havanın hacmi ve hızı)

Doktor ve/veya diğer yetkili sağlık personeli, iş hekimliğindeki gelişmeleri göz önüne alarak sputum sitoloji testleri, göğüs filmi (X-ray), tomodensitometri gibi daha ileri tetkikler isteyebilir.